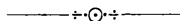

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 8 kor.
Félévre . . . 4 „
Negyedévre . . . 2 „
Egy szám ára 20 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 12 kor.
Fél oldal . . . 6 „
Negyed oldal . . . 3 „
Ennél kisebb . . . 2

Felekezeti türelmesség.

Szent könyvünket többek közt az teszi mindenk felett becsessé, sőt a közéletben nélkülözhetetlenné, hogy mikor a körülmények, felebarátaink gondolkodásmódja, vagy a világ eseményei oly kérdések elé állítanak bennünket, melyekben emberi gyarlóságaink által befolyásolt értelmünk az egyedül helyes ítéletet megtalálni nem képes: a végetlen bölcseségnek e könyv lapjairól fülünkbe hangzó igéi tökéletes világosságot derítenek körülöttünk és a kétség homályából reá vezetnek az egyedül célhoz vezető ösvényre, hogy elhatározásunk úgy önmagunknak, mint felebarátainknak s a közügynek üdvére váljon.

Im a mindennapi élet azt a kérdést veti elibénk, mit cselekedjünk, ha felebarátaink részéről válaszul a mi szeretetteljes, testvéri türelmességünkre rideg szeretetlenséggel, ki-méletlen szűkkeblüsséggel találkozunk; mivel viszonzozzuk sérelmünket, hogy gyávaságnak, élheterlenségnek, önértzet hiányának vádja alá ne essünk.

Mikor annak a gazdag embernek azt mondá Urunk Jézus: „adjad el mindenedet és osszad ki a szegények közt“, — az a szegény gazdag „elméne nagy szomorúsággal“, úgy, hogy Jézus azt mondja tanítványainak: „Mely nehézen mennek be az Istennek országába, a kiknek gazdagságuk vagyon“ (Márk 10, 23.)

Gazdagok vagyunk mi protestansok is. Igen, gazdagok keresztyéni szeretetben, mely a felekezeti türelmetlenséget nem ismeri. Ne szomorodjék el tehát a mi szivünk, ha a világ azt követeli tőlünk, hogy ebből a mi gazdagságunkból sokat, mindent áldozatul

adjunk. Nyujtsuk oda a mi szivünk bőségéből sajnálkozás nélkül mind azt, a mit tőlünk kívánnak. Oly csodálatos tulajdonsága van ezen mi kincsünknek, hogy ha azt ő teljességében közöljük felebarátainkkal, nem hogy megfogyatkoznánk, sőt a mi gazdagságunk lesz az által dúsabbá.

Minden dologra nézve egyik főszabály, miszerint az állandóságnak, biztos sikernek, boldogulásnak alapföltétele a tökéletesség. Ennek pedig egyik elengedhetlen tulajdonsága a következetesség.

A keresztyéni szeretet következetessége azt kívánja, hogy nyilvánulására semmiféle külső körülmények, semmi egyéni érdekek vagy indulatok befolyást, irányító hatást ne gyakoroljanak. Öseinket úgy a keresztyénségben, mint a protestantizmusban azért ismerte el az akkori kor a szellemi haladás vezéreül, mivel alapelveiket szigorú következetességgel valósitották meg a mindennapi életben.

Amazok nem türték volna meg kebelükben azt az embert, ki a gyülekezetben legbuzgóbb keresztyének mutatkozott ugyan, de otthon csak épen úgy bánt rabszolgáival, mint a többi pogányok. Emezek nem fogadtak volna fel községükbe oly embert, ki gazdag ajándékokkal kedveskedik az egyháznak, de magán életét förtelmes cselekedetek jellemzik. Amazok is, mint emezek azt követelték, hogy az egyház tagjai kint és bent, mindenütt következetesen tökéletes keresztyének, illetőleg protestansok legyenek.

Hasonlóképen nem lehet a protestans ember most sem, nem lehet soha, semmi körülmények közt, senki iránt türelmetlen; mivel ez ellenkezik a lelkiismeret szabadsággal,

nem lehet bosszúálló, mivel ez testvéri szeretettel s a mennyei atya igazságossága iránti bizalommal össze nem fér. Magatokért bosszút ne álljatok . . . Enyim a bosszuállás, én megfizetek. (Róm. 12, 19.)

Ezen szent eszmék iránti hűségünk szigorú következetességét ne rendítsék meg sem a megalkuvás utján kínálkozó előnyök, mert mit használ valakinek, ha mind e világot megnyeri is, ha az ő lelke megbüntettetik. (Máté 16, 26); sem az attól való félelem, miszerint a világ szemében önérzet nélküli, élehetetlen, gyáva embernek látszunk. Csak a felületes ember gondolkodik így sőt még az sem őszintén. Legtöbb ember, még ha megvallani nem is akarja, érzi szívében, hogy a szeretet cselekedetei az önérzet és lelki büszkeség granitszkláján csorbát nem ejtenek.

Különben arra nézve, hogy cselekedtünk tehetetlenség színében ne tűnjék fel, semmi egyéb, egyedül az szükséges, hogy annak csakugyan ne gyengeség, hanem tiszta önzetlen szeretet legyen a valódi forrása. Ha az ember bátorságot, önérzetet, erélyességet tud tanusítani ott, hol a szeretet és az Isten törvénye iránti tisztelet erélyes föllépést parancsol; ne féljen soha, hogy gyöngeségnek rójják fel néki, ha következetes türelmességénél fogva hetvenhétszer megbocsát felebarátjának (Máté 18, 22.)

Ellenkezőleg a türelmesség tényét igen jó alkalmul használhatja fel a protestans, az igazi keresztény álláspont megvilágítására. A legközelebbi vasárnapra olyan bibliai helyet (péld. Luk. 10, 30 s köv.) választ be-széde alapjául, melynek tárgyalásánál az egyházközség türelmességének magyarázatára kiterjeszkedhetik. Ime mi is legközelebb közös részvétellel, harangjaink zugása mellett kísértük ki örök nyugvó helyére s Isten kezeibe ajánlottuk egy elhunyt felebarátunkat, ki életében nem a mi oltárunk előtt hajtotta meg térdeit, de testvérünk volt az Urban. Menjetek el s a miként cselekedtetek mint egyházunk tagjai közösen, akkép cselekedjétek egyenkint mindennapi életetek minden órájában.

Meg lehetünk győződve, hogy ilyenféle tartalmu szavaink ily alkalomkor az igazi

keresztényi szeretet szent hangulatától áthattott szavakkal elmondva nemcsak saját hűveinknek, hanem a más felekezetbelieknek is fülükbe esendülnek s biztonnyal mondom, hogy úgy egyes hűveinkre, mint általában közegyházunkra és a más akolbeliekre is áldásosabb, üdvösebb hatást gyakorolnak, mintha akár a türelmetlenséget vádolnánk be, méltó haragban felháborodott lélekkel, dörgedelmes szavakkal az Úr színe előtt; akár pedig hasonlót hasonlóval fizetve egyházunk vallási jótéteményét tagadnánk meg azon testvéreinktől, kik máshol más módon imádják közös mennyei atyánkat.

Sass János.

Adalékok a Szószék történetéhez.

(Liturgikai tanulmány).

Irta: Holéczy Zsigmond.

„Elmenvén mind e széles világra, prédikáljátok az *Evangeliumot* minden teremtetett állatnak!” (Márk ev. XVI. 15).

Midőn az Üdvözítő a galileai Bethánia*) kies vidékén, ama hegyen**) megáldá tizenegy tanítványát, s tőlük végbúcsút volt veendő, mielőtt menyekbe szállott volna megalapítá a keresztiség szentségét***) s a prédikálásnak, az *Evangelium* prédikálásának örök időkre való kötelezettségét.

Népek tanítására kötelezé tehát az Úr apostolait-, s az apostolok? ugyan erre munkatársaikat. Tanítással, prédikálással, az Úrra. *Evangelium*ának hirdetésével indult meg a szélrózsa minden irányában a keresztényen anyaszentegyháznak alapvető s kiépítő munkája; prédikálással építettett tovább s szilárdított meg a megkezdett alap, prédikálás által lett a kezdetben csak oly kicsiny mustármagból, Krisztus anyaszentegyházából ama terebélyes fa, melynek árnyékában immáron oly sok millió és millió hívő lélek talál vigaszt, erőt, bátorságot és megnyugvást e földi létnek gyakran oly sivár és kietlen élet mezején!

Ezt az örök érvényű *Evangeliumot*, mely Isten hatalma minden hívőnek üdvös-

*) Lukács ev. 24. f. v. 5 s. **) Máté ev. 28 v. 16 t. i. az olajfák hegyén, vide Acta I. v. 12.

***) Máté ev. 28. v. 19.

ségére (Rom. I. v. 16) prédikáljuk ma is mi mindnyájan. kik a Krisztus Evangyéliomának prédikátorai lettünk (2 Timoth. I. v. 11.); jaj nekünk! ha nem prédikálnók *ezt* az Evangyéliomot!

Ámde, — talán épen annak a sz. helynek annak a külön is felszentelt helynek, honnan a leggyakrabban hirdetjük az Úrnak szent igéjét, melyhez minket prédikátorokat nemes hivatásunk annyira köt, mint ritka más köteték e földön s melyhez annyi boldogan eltöltött óra kegyes emléke fűz, annak a helynek, honnan leggyakrabban oktatjuk, buzdítjuk, bátorítjuk s vigasztaljuk hűveinket és önönmagunkat, — a szószerzőknek történetével talán legkevésbé foglalkozunk. Pedig szép és sok tekintetben tanulságos története van.

E néhány sorok célja — szintén néhány általános vázlatvonással s adalékkal szolgálni a szószerzők történetéhez.

* * *

Hogy minő szószerzők voltak *kezdetben* az apostoloknak s munkatársaiknak, erre a kérdésre csak úgy adhatjuk meg a választ, ha nem tévesztjük szem elől azt a történeti tényt, hogy a keresztyén gyülekezeti élet legelsőbben is a zsidó *Synagógákban* nyilvánult és talált talajt. Az apostolok, munkatársaikkal együtt, — követve Jézus példáját, — az Úr menybemenetele után is gyakran látogatták a *Synagógákat*.*) Céljuk világos. Mielőtt „*elmentek volna mind a széles világra*“, hogy prédikálják az Evangyéliomot mindeneknek, — előzetesen ők, az igaz izraeliták, Izrael népet akarták megnyerni Dávid sarja az igazi Messiás, a Jáhve küldöttje országa számára. Bementek hát minden habozás és félelem nélkül Isten választott népe közé, gyülekezési helyükre, a Synagógákba s ott azok *szószerzőkébe* ültek és hirdették a keresztyén Evangyéliomát, — hirdették, hogy Jézus ama Krisztus!

A keresztyénség *első szószerzői tehát a Synagógák szószerzői voltak.***)

*) Sőt még munkatársaik is valóságos vitákat és elkeseredett harcokat provokáltak nem is egy de több Synagógában. Példa rá István esete; vide Acta VI. v. 9.

***) Távollégy azonban tőlünk, hogy evel egyszerűen azt is állítanók, hogy e szószerzők rendszeresen kidolgozott beszédek tartottak volna. Bár a beszéd *irányja* és *célja* itt határozottan *hit-*

Lássuk, milyenek voltak e szószerzők?

A múlt század egy tudós írója, *Belandus Hadrianus*: „*Antiquitates Sacrae Veterum Hebraeorum*“) c. művében „*De Synagogis*“ c. fejezetében a 120—122 l. leírja a Synagógák belső berendezését. Itt olvassuk a következő utbaigazításokat: **). . . . 2, *Erat in Synagoga Suggestum ligneum extractum in medio Synagogae, ut in illud consendant, qui codicem sacrum praelegent, aut pro concione verba facient; superquo est pulpilum, cui codex sacer, dum in eo legebant, imponebatur.*

Ebből látjuk, hogy tehát a szószerzők a Synagógában is exponált helyen volt, még pedig ott magában a Synagóga központjában ahonnan minden oldalról látható volt az írás magyarázója. — Látjuk továbbá azt, hogy a szószerzők amaz állványa (pulpitus), mely szószerzőink legtöbbjén szintén látható scpraetikus voltánál fogva nagyon is alkalmas a szószerzőkre, meg volt a Synagógai szószerzőken is; valószínű továbbá az is, hogy e szószerzők az írás magyarázója számára ülőhelylyel is el voltak látva, a honnan azután, minek utána *állva* fölolvasta az írásmagyarázója a sz. írás megfelelő szakaszát, — *ülve* tanította a hallgatóságot.

Erre enged következtetni több evangyéliomi relatió is, mely az Üdvözítőnek a zsinagógákban való résztvételéről szól. Így pl. Lukács evangyéliomának 4-ik r.-ben a 16-tól bezárólag a 30. versig említve van Jézusnak a názáreti zsinagógában való résztvétele, ahol is azt olvassuk, hogy minek utána felkele, hogy olvasna írást s minek utána adák neki Ezsaiás próféta könyvét s ő abból elolvasá a 18 --19 v.-ben idézett szakaszt, behajtva a könyvet, adá a szolgának *leüle* és kezde nekik beszélni. (v. 20) Hasonlót olvasunk *téritő* jellegű volt, azért az mégis Krisztus életét és tanait vagy társalgás vagy pedig vitatkozás alakjában adta elő, épen e hittéritő jellegénél fogva minden kiszabott forma és előre meghatározott rend nélkül, — vagyis esetről-esetre a sz.-írásnak annyi külön és külön álló helyét magyarázták s vonatkoztatták a Krisztusra, a mennyit épen csak megkivánt akár a vita tárgya, akár maga a hallgatóság, akár pedig a hittérités célja.

*) Editio Lipsiae Anno MDCCXXIV. — Praefatis nem (premissis) loh. Franc. Buddeus.

***) É helyütt, minthogy tárgyalásunknak csak a 2-ik pontra van szüksége a Synagóga többi részeinek leírását elhagyjuk.

János ev. VIII-ik részében is, ahol a 2-ik v.-ben az áll, hogy a Jeruzsálemi templomban is, — s lehet, hogy éppen annak zsinagógájában*) *ülve* tanítja vala a körötte összegyülekezett sokaságot.

Csakhogy nem sokáig szorítkozott az apostolok működése kizárólag csak a zsinagógai életre, mert nagy hamar kellett belátniok azt, mit aztán Pál apostol nyíltan fel is panaszol az *I. Kor. lev. I. r. 23. versében*, hogy az a megfeszített Krisztus, kit ő és apostoltársai prédikálnak a zsidóknak botránykozást okoz. Igaz, hogy a görögök se szivlelték meg sok helyütt az apostoli beszédek, mert azoknak meg „bolondság vala“ a megfeszített Krisztusról való prédikálás (I. Kor. I. 23.), — de legalább nagyobb békét hagytak nekik, s hova-tovább többségük az apostolok ernyedetlen és kitartó prédikálása folytán még is inkább hajolt szavukra mint a zsidóság, s elfogadta Krisztus Evangyeliomát. Így történt azonban, hogy hova-tovább — növekedvén a pogány keresztyének száma — mindinkább elmaradoztak a zsidókból lett keresztyének is a zsinagógákból s társultak azokkal az új elemekkel, a pogányokból lett keresztyénnel s megalakíták külön ker. gyülekezési helyeiket. Kérdés már most, voltak-e ezen kathexochén ker. gyülekezeteknél a gyülekezési s istentiszteletre szánt helyeken szószékek alkalmazva?

Mig szabadon gyülekezhettek — immáron saját gyülekező helyeiken, valószínű, hogy a zsinagógák külső berendezésének mintájára sok helyütt használták a zsinagógák szószékéhez hasonló szószéket**) ahonnan aztán társalgás alakjában Krisztus életéről és tanairól elmélkedtek a sz. iratok alapján, még pedig nem csak az ó de az újszövetség

*) Ebben szintén volt zsinagóga, l. idézett mű 75. lapját a „De templo secundo, c. fejezetet: „Erat hic quoque sinagoga in qua probabile est christum condesisse in medio doctorum (Luk. 2. 46.)

**) S miért ne lehetne ezt föltenni?

Hisz a pogányokból lett keresztyének nem voltak oly türelmetlen elemek a keresztyén gyülekezetekben, hogy botránykő lett volna szemükben a zsinagóga mintájára készített szószék; sokkal türelmellenőbbek voltak pogányos szokásaikkal szemben a zsidókeresztyének elannyira, hogy Pál apostol előtt is bevádolták őket, ki válaszol is vádjukra (I. Kor. VIII. fej.)

egy-iratai alapján is, s bár az e szószékekről elhangzó sz. társalgások nem is valószínű rendszeres beszéd alakba szedve, azért mégis állithatjuk azt, hogy sokkal nagyobb mértékben mozdítják elő szivünkben a Jézus Krisztus példája és az ő sz. igéje iránti mély hálát, tiszteletet s imádatszerű szeretetet, mint a későbbi kornak nem egy — külső retorikai szabályok szerint klasszikusan készített és elmondott beszéde.

De nem soká tartott e boldog kor! Csakhamar beteljesedett az Úr mondása Krisztus anyasz. egyháza összes tagjain is, — nem csak az apostolokon — : „*A gyülekezetekből kivetnek titeket, sőt eljő az idő, mikor valaki titeket megölel, állítja, hogy isteni tiszteletet cselekeszitek.*“ (János ev. XVI. v. 2.) Hol voltak ekkor a keresztyének templomai? Hol szószékei? Röviden és mégis mily szépen adja meg erre a választ a Cithara Sanctorum ihletett hymnologusa — Blasius János a 351. sz. ének 3-ik versében; ime halvány visszaadása e remek ének 3-ik versének a sláv eredetiből:

De mint egykor a pusztaságban
Jákob Úr házára talált
Úgy Krisztus serege is ottan —,
Midőn nagy szorongattatást
Szenvedett, templomát tartá
S sziklák közt Urát imádá!*

Soká, nagyon soká tartott e kor, melyben a természet nagy temploma nyújtott menhelyet, oltárt és szószéket Krisztus igaz hívői számára; csakhogy az ott elhangzott sz. ige sem vala csupán csak „*kiáltó szó a pusztában*“, de megtermé a maga gyümölcsét, a Jézus Krisztusban való rendíthetlen hitet, mely nemzedékről-nemzedékre plántálódott át az „*ujjászülöttek*“ szívébe, s elvégre mégis diadalra segítette Krisztus anyasz. egyházát!

Ne gondoljuk azonban, hogy e diadal után mindjárt ily szószékekkel bírtak volna a megváltó kereszt diadalmas hivei. Az olyan szószékek, mint a minőkkel mi is birunk sokkal későbbi időkből valók, s csak lassanként fejlődtek azokká.

E nézetnek ad kifejezést szintén, a gyakorlati theologia egyik lelkes buvárlója Dr.

Unruh „*Beitrag zur Geschichte der Kanzel* c. értekezésében***).

Unruh e fejlődési processust következőképpen írja le: Csak később, midőn a prédikálás immárqn a püspöknek különös foglalkozásává vált és a presbyterek meg a diakonok csak helyettesítésképen predikálhattak, illetve utóbbiak csak olvashatták a prédikációt, a beszédek rendszerint a püspök székéből lettek mondva.*) E püspöki szék az Úr asztala mögötti jobbra kör alakú fal mentén állott, oly magasan, hogy onnan látható és áttekinthető volt az egész hallgatóság. Ezen püspöki széket rendszerint egy függöny takarta el a hallgatóság szeme elől, mely csak akkor huzatott félre, midőn az egyházi beszédnek kellett következni. E püspöki székéből természetesen csak a püspöknek volt joga a prédikációt tartani; ha azonban a püspök helyett valamelyik presbyter predikált, akkor ez elfoglalta erre kijelölt külön helyét, mely elül, az oltártér rácszott fala mentén állott s mely az egyház köznyelvén „*cancelli*“nek hivatott. Hogy azonban az ilyen beszédnek minden egyes szavát és mondatát jól hallhassa és érthesse a távolabb ülő püspök is, ki hivatalbeli kötelességének tartotta ellenőrizni a presbyterek és a diakonok szónoklatait, előre meg volt hagyva a prédikálónak a hangos beszéd; így neveztetett el csakhamar e beszédmodor predikálásnak, mi alatt a cancelliról való hangos beszédmodort értették, megkülönböztetésül a másféle beszédől. Csak hogy e cancellik-ról is, bármily öblös hangon is beszélt légyen a szónok különösen a nagy templomokban, nehezen volt érthető *mindenki* által a sz.

***) I. „*Mancherlei Gaben und ein Geist*“ XXIV. Jahrgang I. Heft.

*) Mikor volt ez? Erre Unruh nem válaszol, mert tudását feltételezi. Hát az egyház története arra oktal, hogy ez az időpont a 3-ik századba tehető, amikor is az istentisztelet rendje a liturgiák és az apostoli constitutiók behozatala után teljesen veszté öskeresztyén alakját s theoreticussá lett.

Végre immáron a minden külső dísz és csin nélküli egyszerű gyülekezési helynek helyét a templom foglalja el mindenütt, melyben a jeruzsálemi templom mintájára főpapok, papok, lévíták, stb. vannak, vége annak, hogy ugyszólván maga a gyülekezet végezne az istentiszteletet; innentől a papok, a pap végzi azt kizárólag, s mint minden liturgikus végzés úgy a sz. beszéd tartása is az ő jogkörébe vág.

beszéd; azért a rég multban egyes kiváló szónokok mondja Unruh — mint pl. Chrysothomus és Augustinus — természetesen csak kivételképen, sz. beszédek tartására nagyobb hallgatóság jelenlétekor használták a templom hajójában levő nagy erkélyt (ambon) melyen rendes körülmények között csak a diakon vagy a lector foglalt helyet, akkor t. i. ha vagy a prédikáció vagy pedig más valami hirdetés olvasásával volt megbizva.

Ezen erkélyen helyt foglaltak még a templomi énekesek is. Később, — nevezetesen a 13-ik században, midőn sorra épültek a nagyobb gyülekezetekben a mind nagyobb és nagyobb méretű székesegyházak (domok), a szónoklásra szánt hely is a templom közepe tájára állított fel, mi csak természetes dolog volt, mert hiszen csak így volt mindenki számára hallható a szónok s könnyebben is gyűlhetek a hivek köréje. Ennek következménye azonban az lett, hogy a nagy domok példáját követni kezdték, a kisebb gyülekezetek templomaiban is s csakhamar majd minden templomban a szószék a templom közepe táján egy oldal pilléren lett fölállítva. Ettől a szokástól aztán nem is igen tértek el többé, sok helyen legfeljebb csak abban, hogy számos helyen, — különösen a kisebb templomokban, hol kevesebb volt a pillérek száma, — hogy a Sanctuarium egyik vagy másik pillérére helyezték a szószéket; valószínű azonban az, hogy ez sok helyütt nem is annyira a templom hajójában levő pillérek hiánya miatt történt, hanem inkább azon intentióból, hogy mégis helyesebb, ha a szószék közelebb áll az oltárhoz, a hol az istentiszteletnek többi részei tartattak és végeztettek a pap által.

A szószéknek az oltár fölébe való helyezése róm. katolikus templomokban egyáltalában nem volt szokásban. Oka egyszerű. Az oltár helye a legszentebb helynek tartott a templomban, hisz ott végeztetett a sz. mise szolgálat, a mise sz. misteriumának bemutatására pedig egy *teljesen külön álló s csupán csak e célra szolgáló* felszentelt hely kellett. De a *reformátusok* — így szól Unruh — e tekintetben kivételt tettek. Ők épen különös előszeretettel állították fel szószékeiket az Úr asztala fölé. Szent hely az Úr asztala,

közellétével megszenteli a szószéket is! Jellemző, hogy e két teljesen különböző felfogás, a szószék helyének kitűzésénél napjainkig is meg van tartva mindkét egyház számos templomában.

Ágostai hitv. ev. egyházunk templomai-ban e két felfogás vegyesen érvényesül. Van-nak gyülekezeteink, hol teljesen külön álló helyen van a szószék, — vannak ismét, hol az Úrasztala fölött van elhelyezve. Külföldön ez utóbbi eset ritkább s gyakoribb az első, nálunk vegyesen fordul elő mindkét eset. Ha azonban e tekintetben statisztikát készítené valaki, úgy valószínű, hogy a különálló szószékek száma immáron hazánkban is nagyobb volna az oltár fölébe helyezettéknél. S ez helyén való dolog is; mert bármint védjük is egyesek, s bármily helyesnek is tartják a szószéknek az oltár fölé való helyezését, — mi azt, — ha rajtuk állana legfeljebb csak akustikai okokból tartanók megengedhetőnek, egyébként nem, mert mégis csak természetesebbnek tartjuk azt, ha a szószéknek is — az oltárnak is, — lévén mindeniknek külön-külön hivatssa, — a templomban is külön helye van. De lássuk az ellen okokat.

Az oltár és a szószék központosításának hívei felhozzák azt, hogy az ev. istentiszteletnél főszerepet visz az ige hirdetés; igen! még nagyobb, mint a sz. sacramentumok kiszolgáltatása; mert míg emezek csak időről-időre szolgáltatnak ki (a sz. keresztség csak *akkor*, a midőn kereszttelendő van s ez nem minden vásár- és ünnepnapon akad, — az úrvacsora pedig rendszerint az ugyn. kvartálékban), — addig az ige hirdetésnek vásárnapról-vásárnapra s ünnepről-ünnepre soha sem szabad hiányoznia. Igaz, ugymond, hogy míg az ige hirdetés nem hiányzik egy vásárnapra, szintén úgy nem hiányzik a lelkész funkciói között az oltári ima és az ige olvasása vagy éneklése, — mindez azonban csak *vezérel* minket az Ige *hirdetéséhez*, magyarázásához s a hallott oktatásnak, buzdításnak és vigasztalásnak kegyes szívünkbe való befogadásához. Már most micsoda eljárás volna az, ugymond, részünkről, ha mi épen azt, mihez vezérelve voltunk, elválasztanók attól a helytől, ahonnan ez történt, attól a helytől, a hol az összes istentiszteleti cselekvényeket

végezzük — s oda dobnók egy mellék pillérre, mintegy demonstrálásául annak, hogy mint a római katolikusoknál, úgy minálunk is fő csak az oltári szolgálat, az Ige hirdetése és magyarázása pedig el lehet mellékpilléren is!

(Folyt. köv.)

Ének *)

Dallam: Mindenek meghallják.

Mulandó világnak
Múló dicsősége,
És ő hivságának
Tündöklő szépsége,
Eltűn ékessége
És megcsal reménysége.

Itt valamit szeretsz,
Változik, megszűnik,
Kincs, arany oda lesz,
Idővel eltűnik;
Drága gyöngy olvadó,
S fényében nem maradó.

Szép arcról a szépség
Hullatja rózsáit,
A piros egészség,
Nem virul sokáig,
Kifogy az erőből
És sinlődő ágya dül.

Kincs, gazdagság, jószág,
Nehéz keresményünk:
Hiu mulandóság
És keserűségünk;
Mid van, melylyel bírnál,
Hogy nem vész el a sirnál?

Elme, nagy bölcsesség
Gyakorta megbódul,
Helyébe gyermekség
Gyöngesége tódul;
Méltóság károsúl,
S nagy kisebbségre szorul.

Jó kedvü vigásgot
Nagy búbanat követ,
Lát szomorúságot,
Aki reggel nevet;
Aki izlett étket,
Érez magában mérget.

Az ember élete,
Mint a virág hervad,
Szívünknek mellette
Halál kaszát forgat,
Melyért testünk fonnyad,
S végre mint jég, elolvad.

*) A strófák kezdő betűi szerint ez ének szerzője **Miskei Ádám**.

Dolgodat oh ember,
Kérlek, nár jól tekindsd :
Életed, mint tenger,
Melyben bátorság nincs.
Sirasd meg vétkedet
És jobbitsd meg éltedet.

A fő-jó az Isten,
Ahhhoz kívánkozzál ;
Muló jókban itten
Nagybizvást ne bizzál.
Lelkedet tekintsed,
S menny számára gyűjts kincset ;

Magas mennynek Ura,
Vond Hozzád szívemet.
Világ hívásáigra
Ne adjam szememet.
Te igazgass engem,
S végre vedd Hozzád lelkem !

Javitotta: Sántha Károly.

Belföld.

A két kassai ev. egyházközség bekebelezése a hegyaljai egyházmegyébe. Följegyzésre méltó, de sőt *Turóczy* Pál hegyaljai főesperes szavai szerint egyháztörténelmileg nevezetes események folytak le f. hó 5-én a kassai két evangélikus egyház körében. A dolog megértéséhez tudni kell azt, hogy a kassai két egyház januárig a négy százados VI. szab. kir. vár. ev. esperesség kötelékébe tartozott s miután ennek az egyházmegyének több év óta húzódó felosztási kérdése végre befejezést nyert, a két kassai egyház a hegyaljai esperességbe osztatott be, illetőleg ahhoz kívánt csatlakozni; ennek végrehajtása eszközöltetett f. hó 5-én.

A hegyaljai esperességi elnökség e célból hivatalos átíratban előzetesen jelentette, hogy február hó 4-én Kassára érkezik s másnap ez ügyben mindkét egyház kebelében presbyteriumi ülést tart. Az elnökség: *Radvány* István kir. tanácsos felügyelő és *Turóczy* Pál főesperes február 4-én este 8 órakor Kassára érkeztek, kiket az állomáson a kassai I. egyház részéről *Benczur* Géza felügyelő, a kassai II. egyház részéről *Kresz* János felügyelő és *Homola* István lelkész fogadtak.

Másnap — vasárnap, d. e. 9 órára összegyűlt a kassai II. egyház presbyteriuma, mely alkalommal *Kresz* János felügyelő üdvözölte az egyház nevében a nagyérdemű esperességi elnökséget, mire előbb *Radvány* István felügyelő, majd *Turóczy* Pál főesperes urak szívélyes szavakkal s a legkészségesebb testvéri jóindulattal fogadták a csatlakozó egyházat az esperesség, és hivatali hatáskörök ölébe.

Ezután *Homola* István lelkész tolmácsolta az egyház érzelmeit, mondván, hogy a mily szeretettel, bizalommal és jóindulattal fogadja az elnökség

és a hegyaljai esperesség kebelébe egyházunkat, ugyanolyan szeretettel, bizalommal, ragaszkodással és teljes odaadással adjuk át mi magunkat. Aranyat, ezüstöt — mivel nincs — nem adunk, nem hozunk, de odaadjuk és visszük magunkkal új esperességünk körébe, szívünket, lelkünket; az egyházért, hitünkért, élő, buzgó tevékenységünket, minden tehetségünket, hogy az új körben is hiven szolgáljuk közegyházunk és hazánk javát.

Némely fontosabb ügyeknek, így különösen a kassai két egyház a kerületi gyűlés határozata alapján foganatosítandó egyesülési kérdésének tájékoztató megbeszélése után a főesperes ur buzgó imájával áldást kérve az életbelépett új viszonyra, befejezte a rövid, de tartalmas és a jövőre kiható presbyteriumi tanácskozást, melynek végeztével kölcsönösen a mielőbbi viszontlátás reményében azzal a megnyugvással és benyomással váltunk szét, hogy közösen jó lesz így, áldásos lesz az újviszony, melyet ma az Úr nevében így megköttünk.

10 órakor átment az esperességi elnökség a kassai I. egyház presbyteriumának körébe, hol hasonló szellemben, bizalommal és szeretettel *Benczur* Géza felügyelő üdvözlő szavai után ölelte és fogadta kebelébe az egyházmegyei elnökség a csatlakozó egyházat. A presbyteriumi ülés után pedig 11 órakor kezdetét vette ezen egyház körében az egyházmegyei elnökség elnöklése alatt az e napra kitűzött lelkészválasztó közgyűlés. A választás, mely az előbbeni esperességi elnökség által teljesen elkészítve lévén, miután a hirdetett pályázati eredmény nem hozott oly remélt kiváló és országos hírű egyéneket, teljes egyetértéssel azon helyes és természetes álláspontra helyezkedett, hogy a 9 pályázótól eltekintve, egyhangulag megválasztatott *Móhr* Béla eddigi segéd lelkész és hitoktató, ki itteni 8 évi buzgó működésével teljesen érdemessé tette magát az egyház bizalmára. A megválasztott lelkész küldöttségileg hivatott meg a közgyűlésbe, hol lelkes üdvözléssel fogadtatott, mit ő viszont hálásan megköszönt. A megválasztott lelkész kit magunk részéről ez uton is szívélyesen üdvözlünk beiktatása legközelebb fog megtartatni. Ad multos amos.

Délután az esperességi elnökség miután misióját a két kassai egyházban ily sikeresen elintézte a legjobb benyomással haza utazott, hogy legközelebb újból felkeresse a két egyházat az egyesülés régóta vajudó kérdésében. Reméljük, hogy fáradozása e tekintelben is a kívánt sikerre fog vezetni.

Adomány. Gróf *Andrássy* Dénes az ismert bőkezű magyar főúr a *kladzáni* (Zemplénm.) ág. h. ev. templomjavítási költségek fedezésére 1000 .k. szóval egy ezer korona összeggel kegyes volt hozzájárulni. Az egyház ez úton is köszönetet mond a hathatós támogatásért.

Külföld.

Német búr-árvaház. A német evang. sajtó kezdeményezésére alakult búr-segélyegyesület elhatározta, hogy országos gyűjtést indít egy búr-árvaház javára, mely örök időre hirdesse szerencsétlen protestáns testvéreiknek a német protestánsok rokonszenvét és áldozatkészségét, másrészt meg gyakorlati hasznánál fogva valóban segítsen is némileg a búrok nyomorán. Az egyesület most közzéteszi az eddigi gyűjtés eredményét, mely szerint múlt évi december hó közepéig 17.000 márka gyűlt össze, mely összeg január 1-ig ca. 20.000 márkára szaporodhatott. Ez összeghez Bajorország maga 5000 márkával járult. A szükségelt összegnek ez körülbelül csak egy harmad része. Ez idő szerint *Kritzinger* generális (kit csak Európa közbevetése mentett meg a haláltól, melyre ítéltett) és *Heerden* lelkész körutat tesznek Európában azért, hogy személyesen győződjenek meg arról, mennyit várhatnak még a búrok prot. testvéreiktől. — A begyűlt összegből 10.000 márkát juttatnak a ruttenburgi Krüger-egyházközségnek egy építendő iskolára és árvaházra, holt most legnagyobb a szükség.

A *Bonifatius-egyesület* hivatalos közlönye Bécsben a következő érveléssel gyönyörködteti hallgatóit: „Altalános ismert dolog, hogy azon európai országok, melyek a XVI. század folyamán Rómától elszakadtak (a Bonifatius-egyesület is a Los von Rom ellen alakult), mindaddig, míg katolikusok voltak a szentség csodálatos virágaival dicsekedhettek . . . A kath. egyháztól elszakadva, ez országok virágtalanok maradtak. A szentség forrása kiapadt. Nézzétek a protestáns naptárakat, ezek, ha szentekről egyáltalában még megemlékeznek, úgy azok még a kath. korból valók . . . Ha a prot. országokat figyelemmel kísérik, a melyek elszakadásuk előtt szenteket szolgáltattak egyházuknak, de azóta egyetlenegy szentet sem voltak képesek felmutatni, míg a kath. világ a mai napig megajándékozta ilyenekkel, úgy mindenki, a kiben egy kis jóakarát van kézzel foghatja, hogy hol található az igazság. Ha a prot. hit ugyan olyan jó volna, úgy szintén kellene szenteket szolgáltatnia stb. . . . (Le a kalappal tehát Róma előtt, a mely ily számos virággal ajándékozta meg a világot! Mert igaz ugyan, hogy az első keresztyéneknél mindenki szent volt, akiben a szent Isten lelke lakozott, de hát ez bizonyára csak kilógás akart lenni, „a szentség csodás virágainak“ eléggé el nem ítéltető hiányával szemben és Róma büszkén hivatkozhatik arra, hogy ezt a társaságot szerencsésen túlhaladnia sikerült. W.). H.

A baptisták vallásfelekezeti statisztikáját 3 évenként szokták összeállítani. Ilyenkor az összeállítást az egész földkerekségen található baptistákra terjesztik ki. Ez összeállításból közöljük a következő adatokat: Az 1898—1901. évig terjedő időközben a

baptista egyházközségek száma 58029-ről 71488-ra, a lelkészek száma 41870-ről 51245-re, az egyházhivek száma 5454699-ről 6976788-ra s a vasárnapi tanulók száma 2586692-ről 2779568-ra emelkedett. Az egyházhivek számának 5 és fél millióról 7 millióra való emelkedése abban leli magyarázatát, hogy az utolsó statisztikai összeállításba Krisztusnak tanítványai, az u. n. „Disciples of Christ“ 1235796 taggal is fölvétettek. Az utolsó 3 év alatt a valódi baptisták mindössze csak 300 ezer taggal szaporodtak. A baptisták közlönye, a német „Wahrheitszeuge, kimutatása szerint az egész földkerekségen, a még meg nem keresztelt hiveket is ide számítva, közel 20 millió ember hódol a baptista hitnézeteknek. Főelve az egyéni megtérés és útjának szabályozása. Az egyéni keresztyénség ápolása és fejlesztésében maradandó becsü szolgálásokat teljesített és teljesít máig is a baptismus a Krisztus evangéliuma ügyének.

Az *unitáriusok* keresztyén jellegéről folyik most a vita a német protestánsok között. A protestáns-egylet s a liberálisabb felfogású protestánsok egy percig sem tagadják meg azok keresztyén vagy pláne protestáns jellegét. Erre vonatkozólag a lipcsei Allg. ev. Luth. K.-Ztg“ jelen évfolyamának 1. számában azt írja: Néhány hónap előtt sokat beszéltek arról, hogy Angliában egy ordinált papnő lépett a szószékre s nagy feltűnést keltett mindentelé. A „Chr. Welt“ örömmel konstataulta, hogy az a papnő *Petzold* kisasszony személyében (szül. 1876.) az ő olvasóihoz tartozik. Sőt azt is hallotta, hogy a modern theologusok s köztük *Harnack* berlini tanár és ismert nevű dogmatörténelirő tanítványa és követője. Különös jelentősége van a dolognak annyiban, hogy *Petzold* kisasszony nem egy keresztyén egyházközségnek, hanem az unitárius vallásfelekezetnek alkalmazottja, vagyis azé a szektáé, a melyik tagadja a háromságot és ezzel a keresztyénséget (sic!) S ezzel az egész tudósítás elvesztette a maga ingerét, mivel semmi közünk ahoz, hogy kit alkalmaznak a nemkeresztyén denominációk papnak vagy tanítónak. Tudjuk, hogy nálunk némelyek az unitáriusok prot. jellegét is hajlandók megtagadni s, ez már nagy vallási elfogultság, a melynél csak a gyanúsító politikai elfogultság csúnyább.

Az *osztrák prot. történeli társulat* múlt hó 25-ikén ülte meg Bécsben a prot. theol. fakultás nagytermében 25 évi fennállásának ielekemelő jubileumát. *Witz* főegyházi tanácsos elnöki megnyitójában utalt a társaság eddigi működésére és örömmel konstataulta azt, hogy senkit sem bántva s tisztán a történeli igazságot keresve javára szolgált a tudománynak s az ev. egyháznak, nimmelt az osztrák császár jóindulatáról is hálásan emlékezett meg a társulattal szemben. Majd *Loesche* tanár, az ismert nevű Luthertudós mint a társulat évkönyvének szakavatott és érdemes tagja a további mun-

kásságra állapította meg a programot. Különösenbben ismertette az egyes koronaországok s egész Ausztria prot. történetírásának jelen állását s kifejtette, hogy a jövőben a társulatnak a „Monumenta Auszriae evangelica“ közzétételére kell gondolnia. A német és szláv prot. egyházrendezetek s az egyházpolitikai, gazdasági általános művelődéstörténeti és benső egyházi adatok és források publikálása leendő a feladat, mely vállalatnak eminens tudományos jelentősége mellett a jelenkorra nézve magas gyakorlati és apologetikai érdeke is van. Majd *Dr. Schur* a főegyházi tanács üdvözlőit tolmácsolta a társulattal szemben s felolvastattak az osztrák és szomszédos német egyletek, társulatok és egyesek nagyszámu üdvözlő iratai és sürgönyei. A társulat jubileuma alkalmából a theol. fakultás *Koch* gmundeni lelkészét *causa honoris* a doktori címmel tüntette ki, a mit a jubil. ünnepi gyűlésen *Sellin* dékán olvasott fel, míg maga a társulat *Loserth* gráci és *Kvacsala* hazánkfiát és dorpai egyetemi tanárt, nemkülönben *Bossert* naberni és *Scheufler* klotzschei lelkész tiszteletbeli tagjaiul választotta. Közelebről *Koch* lelkésznek nagy érdemei vannak az osztrák prot. történetírás terén, mivel ő neki köszönhetni a regensburgi városi levéltár adatainak kutatása és közzététele. Jubileuma alkalmából a társulat egy érdekes osztrák egyháztört. adatokban és tanulmányokban gazdag évkönyvet adott ki, sőt annak emlékére egy II. Miksa, II. József és I. József császár képeivel ellátott diszes emlékermet is veretett. Őszintén örvendünk osztrák prot. testvéreink e lélekemelő egyházirodalmi mozgolódásain!

Az „*Evang. Bund*“ munkássága az 1904. évben is egyháztársadalmi és irodalmi tekintetben egyaránt gazdagnak mondható. Egyik legvitatottabb kérdése a politikához való viszonya volt. *Kaftan* kielii generálsuperintendens (össze nem tévesztendő a hasonló nevű nagyhírű berlini tanárral és hittani íróval!) vetette föl a kérdést a lipcsei „Allg. Ev. Luth. K.-Ztg“ hasábjain. Szerinte az Ev. szövetség a német protestantismus egyik leghatalmasabb Rómaellenes harcosa, a melynek főfeladatát az összes protestánsoknak pápásellenes tájékoztatásában látja. Nem egy ev. centumpárttól vagy valamely új politikai párt szervezéséről legyen itt szó, hanem arról, hogy a szövetség tagjai a választásoknál kövessék ultramontánellenes elveiket az állami souveranitás, a valódi paritás, a 166. §. eltörlése az államegyház helyére a népegyház s az állami felügyelet alatt álló felekezeti iskola hangsúlyozása tekintetében. *Kaftan* eme egyházpolitikai elvekkel *Meyer* zwickani superintendes is egyetértett a „*Wartburg*“ hasábjain, míg *Wahl* langeni lelkész a „*Reichsbote*“ hasábjain azt hangoztatta, hogy az evang. szövetségnek lényegével és eddigi történetével ellenkezik annak bármely politikába való beavatkozása, sőt megnehezitené annak egyházkö-

zösségi munkásságát. Ezzel szemben a „*Deutsch Ev. Korresp.*“ azt hangoztatta, hogy a német protestantismus készséges csapatjai éppen a Bund s ezen alapul éppen az ő népszerűsége. Megnyilatkozott e kérdésben Bund elnöke is *Wintzingerode* gróf személyében, ki azt vitatta, hogy a Bund a politikai élet pártküzdelmébe ugyan bele nem avatkozhatik, de azért hatnia kell annak az egyesek pártpolitikai állásának is szabályozására. Ily értelemben előadást is tartott *Bärwinkel* erfurti superintendens a Bund múlt évi drezdai nagygyűlésén, a hol azt hangoztatta, hogy még a látszatát is kerülnünk kell annak, mintha a Bund politikai szövetség volna, vagy pártpolitikát folytatna. A pártpolitika távol maradjon tőle minden ténykedésében és viszonyaiban. A kérdéshez különben legújabbán *Baumgarten* kielii tanár is szólott gyakorlati theol. havi folyóiratainak egyházi krónikájában, a hol azt hangoztatta, hogy a protestantismusnak sokat vitatott egységi és központosítási hiánya és kötelező tekintélyében való fogyatékossága annak benső lényegében találja magyarázati alapját. Közvetett, lassan haladó és bensőleg ható munkásságra van kizárólag utalva. A politikai parlamenti hatalom után való vágyakozása nem más, mint összezavarása az evangéliumi igazságérzetnek a kath. hierarchiai hatalmi érdekekkel. De a Bund az elmúlt évben nemcsak elvi kérdések megvitatásával foglalkozott csupán, hanem a pozitív munkásság terén is tündökölt. Nevezetesen az apologetikai jellegű prot. irodalom ápolása, fejlesztése és terjesztése az ő „röpirataival“ és kiadványaival az ő legfőbb feladata. Így közrebocsátotta a testes kötetű „prot. zsebkönyvet“, mely hatalmas tájékoztató a ker. vallásfelekezetek tanellentételeinek kérdéseiben, továbbá közrebocsátotta a XIX. században a német prot. egyházba való áttérésekről szóló Kochs-féle pályaművet, s új pályakérdést tűzött ki azon a címen: Németország római kath. napisajtója 1870. óta. Mindezek azt bizonyítják, hogy az evang. szövetség hivatása magaslátán áll a német ev. prot. érdekek energikus képviselésében. Őszinte rokonszenvvel kísérvük annak további lelkes. munkásságát!

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

Irodalom.

Dr. Luther Márton élete az ifjuság és nép számára írta *Gründler* A., fordította *Szabadi* Béla. Kiadja a „Londoni vallásos iratok terjesztő társulat“ Budapesten. Ára 30 fill., 10 drb. portomentes küldéssel 270 korona.

A csinosan kiállított könyvecske 32 sűrűn nyomtatott oldalon igyekszik a nagy reformátor alakját és szellemét közelebb vinni „az ifjuság és

nép“ szívéhez a követkeső címek alatt : I. Ime az Úrnak szemei vagynak az ötlet félökön — II. Az igaz ember hitből él — III. Ha szinte én körültem táborat járnának is ; nem fél az én szívem — IV. Ne félj, mert én veled vagyok — V. Erős várunk az Úr Isten — VI. Én és az én házam tiszteljük az Urat — VII. Az Úrnak beszéde megmarad örökké — VIII. Akár éljünk akár meghaljunk, az Uréi vagyunk. — E nyolc fejezetben elég hü képét nyerjük a reformátornak is és az ő korának is. Bizonyára senki sincs olvasóink között, aki velünk együtt ne érezné szükségét annak, hogy Luthert sokkal nagyobb mértékben vigyük népünk közzé, mint a hogy az tényleg megtörténik. Minden eszköz meg kell erre ragadnunk ; az előttünk fekvő füzetke is e célt szolgálja és azért ajánljuk lelkészeink, tanítóink szíves figyelmébe. Ára a kiállítás-hoz viszonyítva csekély. A Luthert kezében a bibliával ábrázoló színes címképen kívül 13 Luther és a reformáció életéből vett kép díszíti és ékesíti a füzetet, melyet alkalmasnak tartunk arra, hogy a nép és az ifjúság között lehetőleg elterjesztessék.

Pál apostolnak Filemonhoz írt levele. Írás magyarázat. *Louis Harms* után : *Rédei Károly* pusztaföldvári evang. lelkész. Ára 50 fillér. Kapható a szerzőnél Pusztaföldváron (Békés m.) A „*Hasonlatok a Kátéhoz*“ c. segédtkönyv által már előnyösen ismert fordító egyik legjobb német írásmagyarázó nyolcán 30 oldalon, öt részben nyújtja e füzetben magyar nyelven a Filemonhoz írt levél magyarázatát. Az írást magyarázni kisebb és nagyobb gyülekezeteinkben ma már hál Istennek eléggé általános szokás, de az írást jól magyarázni nehéz dolog különösen a kezdő lelképásztornak. A jelen füzetnek kettős érdeme az, hogy egyrészt magát a filemoni levelet jól magyarázza, másrészt hasznos formai útmutatást ad egyéb bibliamagyarázatokhoz is.

Evangelikus Népiskola. XVII. évfolyam 1 sz. megjelent a következő tartalommal : Mit hoz az új esztendő ? Mohácsy Lajos. Az új népoktatási törvényjavaslat. Sass István. A népiskolai nevelés alapelvei Comenius „Nagy oktatástan“-a alapján. (Folytatás.) Hasznos útmutatások a gyakorlati gazdasági növényvédelem terén. Pösch Károly. Tárca, Reggeli ének. Tapasztalatok az iskolai nevelés köréből. Bándy János. Kossuth Lajos művei. Kovács Sándor. Egyesületi élet. A sióvidéki ev. tanítóegyesület m. évi őszi gyűléséről H. H. Irodalom. Vegyesek.

Erdélyi Protestans Lap. (Balázs Ignác értekezleti megnyitó beszédéből.) „Az 1848. évi VIII. t.-c. kimondotta a közös teherviselést ; a IX. t.-c. a robot, dézsma és pénzbeli fizetések megszüntetését ; a XX. t.-c. a vallások közötti teljes egyenlőséget és az egyházak szükségleteinek közállamalmi költségből való fedezését. És még ma is ki-

váltságai vannak az egyik felekezetnek a másik felett. Az egyik dédelgetett, elkényeztetett gyermek ; a másik szegény és lenézett. Es még ma is meg van a kepe, a földteher ez el nem enyésztetett jobbjágyi szolgáltatása és még ma is a legszegényebb hívek legnagyobb megterhelésével, melynek nyomása alatt a vándorbotot kellett sok helyt kezökbe venniök, tarthatjuk fel egyházainkat, iskoláinkat s fizethetjük a modern ember igényeinek semmiképen meg nem felelő módon és mértékben papjainkat, tanítóinkat. Hát hol van a 48-iki törvényhozás dicső nagy eszméje : az egyenlő közös teherviselés ? Hol van a XX. t.-c. nemes intenciója : a teljes egyenlőség és állami segélyezés ?

Legyünk igazságosak ! Az államkormány több ízben igyekezett enyhíteni fájó sebeinket. De csak enyhíteni és nem teljesen begyógyítani. Mert amit imitt-amott nyújtott államsegélyben egyházainknak, iskoláinknak vagy papjaink, tanítóink fizetésének csekély mérvű rendezésére : az az alamizna koldus filléreinek alig vala több.

Én politikát csinálni nem akarok. E szent hely nem arra való. Csak az igazságot akarom konstatálni, mikor kimondom, hogy pusztán a mai kormánynak jutott eszébe kormányprogrammá tenni s beváltani igyekezni az eddigieknél nagyobb mértékben, a 48-iki törvényhozás nemes intencióit. A legsürgősebben akarja rendezni az egyházi adózás égető kérdését, hogy ne fizessen erejét meghaladó mérvben valaki azért, mert kálvinista, másik meg semmit, mert pl. katolikus. Aztán igéri, hogy az államháztartás egyensúlyának megzavarása nélkül rendezi az egyházi hivatalnokok fizetését, mely az államiakéval szemben szégyenletesen csekély s a hosszú ideig tartó előkészületnek, a tett szolgálatoknak egyáltalán nem megfelelő. Nyugdíjgyűnkét dülőre vinni segít. Az egyházi közigazgatás immár türelmetlen költségei lassanként fedezetet nyernek.

Ime, itt van az ígélet. Negyedfélszáz éves küzdelmünk, nyomoruságunk után elvégre sikerült anynyit elérnünk, hogy kormányférfiaink is belátják követeléseink jogosultságát.

A többi aztán tőlünk függ, nagytiszteletű közgyűlés.

Megalkottuk az egyházi értekezleteket, hogy az alvó tagokat életre keltsük, munkába indítsuk s gyógyítására siessünk azoknak a fájó sebeknek, melyek egyházunk testén tátonganak. De megalkottuk azért is, hogy nem lankadó közös munkasággal, kölcsönös felvilágosítással, jogaink és igazaink védelmére, olyan erős közszellemet ébreszszünk, mely diadallal tör át az útjában álló akadályokon és nem nyugszik meg addig, míg célját el nem érte. Mit fog beváltani vagy beválthatni kormányunk a nekünk tett ígéreteiből, azt én nem tudom. Én csak annyit tudok, hogy ezeket a kérdé-

seket a nyilvánosság asztaláról levenni vagy fél megoldással elintézni akarni, többé semmiféle erőnek nem áll hatalmában; mert egyházi értekezleteink hova-tovább jobban öntudatra ébredő, erejét és igazságát érző közszelleme nem fog addig megnyugodni, míg ki nem vivta a diadalt, annyi-
val is inkább, mert ez a diadal nemcsak a saját anyagi jóllétének, hanem az egyenlőségnek, az igazságnak, a hazának és a magyarságnak ügye.

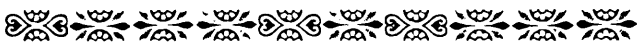
Adja Isten hogy úgy legyen!"

Avignon. Van Avignonban egy nagy-nagy palota, olyan, mint valami királyi palota, de évszázadok óta üres. Ember nem lakja, csak kísértetek luhognak benne éjfélenként.

A régi pápavár ez az óriási épület, a melyet, miután V. Kelemen pápa 1309-ben Avignonba tette át székhelyét, XII. Benedek, VI. Kelemen, VI. Ince és V. Orbán építtettek 1334-től 1370-ig. Csak XI. Gergely ment vissza rómába 1376-ban. De Avignon 1411-ig megmaradt pápai székhelynek, mert VI. Orbánnal egyidejűleg a francia bibornokok Fondiban VII. Keleмент választották meg, a mi a nyugati egyház-szakadásra vezetett. 1411 óta Avignonban csak pápai legátus lakott. 1789-ben, a francia forradalom kitörésekor a nép a nemzetgyűléstől azt kérte, hogy Avignon Franciaországhoz csatoltassék s e kívánsága teljesült is 1797-ben a torentinói békében a pápa Avignonnól Franciaország javára lemondott.

A pápaság avignoni korával foglalkozik a világtörténetnek most megjelent 214—215. füzete, melyek közül az utóbbi már Wicléf és Husz reformációjával is foglalkozik.

A 12 kötetes nagy munka szerzője Marczali Henrik, egyetemi tanár. A most megjelent VI. kötetet dr. Csuday Jenő írta. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőrkötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadónál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, VIII., Üllői út 18. szám.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

Hirdetés.

„Hirdesd az Igét!”

Egyházi beszédek. 2-ik kötet.

Írta **Veres József**, orosházi ág. hitv. ev. lelkész, békési esperes, országgyűlési képviselő. Ara füzve 2 kor. 50 fill. Megrendelhető a szerzőnél.

Hirdetés.

Második javított kiadásban jelent meg **Raffay Sándor** pozsonyi ev. theol. akadémiai tanárnak

Ev. Konfirmandusok Kátéja

című tankönyve. Ára kötve 40 fillér. Megrendelhető Orosházán **Veres József** lelkész-nél és a szerzőnél Pozsonyban. Minden 10 példányra egy ingyen példányt küld a kiadó. A mű használhatóságát mutatja, hogy rövid két év alatt az első kiadás teljesen elfogyott. A szerző a mű értékének emelése végett az új kiadásban a munkát használó lelkészek-től bekért megjegyzések tekintetbe vételével dolgozta át. Az Evang. Egyház és Iskola 200 koronás pályadíját ez a mű nyerte meg.
7 2—1

Pályázat.

A brassói magyar evangélikus egyház-köztség

segédlelkészt

keres. Kötelessége: a hitoktatás az állami iskolákban és segédkezés a lelkészi teendőkben. Javadalma: 1200 korona évi fizetés és a stóla-jövedelem egy része; továbbá két szobából és egy konyhából álló lakás. Pályázók kellően felszerelt körvényeket f. évi február hó 28-áig sziveskedjenek Moór Gyula lelkész címére beküldeni.

Brassó, 1905. január 20.

A brassói magyar evang. egyházköztség tanácsa.

6 3—1

Minden család pénzt takarít!!!

Remek 6. szem. kávé készlet minden színben csak 95 kr. f. 1.40 f. 19.0	Finom ajour 6 szem. kávé készlet minden színben csak f. 2.20 f. 2.90 f. 3.45	111. 26—13.		Remek 6 szem. vászon Damaszt Garnitura csak f. 2.10 f. 2.90 f. 3.40 f. 3.90	Szép mintázott vászon törülköző 6 drb. csak f. 1.25 f. 1.72 i. 1.90 f. 2.10
30 rőfös vég csodavászon csak f. 3.65.	30 rőfös vég bőr-vászon csak f. 4.15	30 rőfös vég írlandi vászon csak f. 4.95	30 rőfös vég Gyöngy vászon csak f. 5.45	30 rőfös vég rumburgi vászon csak 5.60	30 rőfös vég I-a rumburgi vászon csak f. 6.40
50 rőfös vég bőr vászon csak 8.25	50 rőfös vég írlandi vászon csak f. 9.45	50 rőfös vég rumburgi vászon csak f. 10.40	30 rőfös vég jó minőségű chiffon csak f. 4.65	30 rőfös vég R. Chiffon csak f. 5.40	30 rőfös vég R. Chiffon vászon f. 6.85
3 rőfös vég csikos kanavász csak f. 3.25	30 rőfös vég csikos és koczkás I-ma kanavász csak f. 4.55	30 rőfös vég finom kanavász csak f. 5.40	35 rőfös vég kanavász különlegesség csak f. 6.40	30 rőfös vég fehér csikos eszivat ágyhuzatra csak f. 6.35	30 rőfös vég virágos fehér eszivat ágyhuzatra csak f. 7.40
Remek női ing vászonból, kézi himzéssel csak 85 kr. f. 1.15 f. 1.55	Remek női Chiffon ing schweizi himzéssel csak f. 1.10 f. 1.42 f. 1.74	Remek női háló Corseta nagy választékban csak 98 kr. f. 1.25 f. 1.56	Remek női chiffon nadrág csak 90 kr. f. 1.18 f. 1.45	Remek Chiffon alsó szoknyák himzéssel csak f. 1.35 f. 1.75 f. 2,25	Remek Cloth és posztó alsó szoknyák csak f. 1.65 f. 2.15 f. 3.22
Varrás nélküli vászon lepedő 2 mtr. hosszú és 1 1/2 mtr széles csak 92 kr.	Varrás nélküli remek vászon lepedő 2 mtr hosszú, 1 1/2 mtr. széles csak f. 1.05	Nemzetközi keresk. ügynökség Budapest, Kerepesi-ut 65. sz. i.e.		Remek selyem Cloth paplan minden színben csak f. 3.95	Remek Caschmir paplan minden színben csak f. 3.55.

Minden egyház és iskolai ünnepély alkalmából figyelmébe ajánlom a lelkész és hitoktató uraknak

Gyurátz Ferenc ág. hitv. evang. püspök úr

LELKI VEZÉR

című imakönyvét, melyből most újonnan a nyolcadik kiadás jelent meg.

Ára vászonba kötve 1 korona.

Kaptható: 2.—, 3.—, 4.—, 5.— kor. áru kötésben is, — megrendelhető:

KISS TIVADAR könyvke-PÁPÁN.
reskedőnél

Ugyanott jelent meg:

Gyurátz Ferenc

KÉZI AGENDÁJA

a második kiadásban. Ára fűzve 3 K 60 fill. Vászonba kötve 5 K 60 fillér. Bőrkötésben 8 K. 123—25—7

Világhírű!

a „REKORD“ festészeti műintézet a kiválóan sikerült életnagyságu arcképeiről, melyeket elismert művészek által készített. Számos (kir. közjegyző által hitelesített) elismerőlevél a világ minden tájáról. 96—20—20

Elsőrangú képek árai:

Olaj-, aquarell- és pastellfestésben fénykép után 48—63. cm. nagyságban ára . . . 20 korona

Legfinomabb kivitelű Blom-, Platin- és krétarajz ára 5 korona

Részletes árjegyzék bérmentve.

Egy életnagyságu képet készítünk mindenkinek teljesen ingyen, ha részünkre 3 rendelést szerz és azokat egyenkint vagy egyszerre beküldi

„REKORD“ festészeti műintézet

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 46.